

ฝ่ายสารนิเทศขอนำเสนอบทความเรื่อง “ความกล้าหาญทางจริยธรรม” ซึ่งเขียนโดย นายเอนก เกษมสุข
ประธานกรรมการจริยธรรมประจำกรมที่ดิน มาเพื่อทราบทั่วกัน

สืบเนื่องจากกรณีที่นายประทีป กิรติเรชา อธิบดีกรมที่ดิน ได้แสดงปณิธานไว้เป็นหลักฐาน
เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ความว่า

“วันนี้เป็นวันที่เข้ารับตำแหน่งอธิบดีกรมที่ดิน จะนำพาพี่น้องข้าราชการกรมที่ดินรับใช้
ปวงประชาด้วยความตั้งใจ ซื่อสัตย์ สุจริต อย่างเต็มกำลังความสามารถ”

คาดว่าประชาชนคงจะได้รับรู้ปณิธานดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน จึงเป็นพันธกรณีที่เจ้าหน้าที่
กรมที่ดินทุกคนต้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้ปณิธานของอธิบดีกรมที่ดินเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมและยอมรับจาก
ประชาชน ผู้เขียนในฐานะประธานกรรมการจริยธรรมประจำกรมที่ดิน ขอเสนอข้อคิดและแนวทางเกี่ยวกับ
“ความกล้าหาญทางจริยธรรม” สนับสนุนในส่วนของความซื่อสัตย์สุจริต ดังนี้

ความกล้าหาญทางจริยธรรม (moral courage) เป็นความกล้าหาญที่จะปฏิเสธความไม่
ชอบธรรมแต่ก่อนอื่นใดคนจะมีจริยธรรมได้ต้องมีความกล้าที่จะฟันกิเลส เพราะถ้าเราไม่กล้าที่จะฟันกิเลส
ตนเองก็จะไม่สามารถต้านกระแสจากภายนอกที่จะพัดพาเราให้ออกจากความถูกต้อง ซึ่งความกล้าหรือความ
ไม่กล้ามีผลต่อสังคมโดยรวม

สังคม หมายถึง ชุมชนหรือองค์กรที่มีสภาพของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์มีลักษณะ
ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมช่วยให้มนุษย์สร้างและพัฒนาสิ่งต่างๆให้ประสบ
ความสำเร็จได้ ขณะเดียวกันสังคมที่พัฒนาและกำลังพัฒนาเป็นเมืองใหญ่ ส่งผลให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบ มีการเบียดเบียนกันในรูปแบบต่างๆยึดเอาลาภยศ ความมีหน้ามีตา
ในสังคมเป็นวิถีดำรงชีวิต กล้าดำ กล้าทำหนี แต่ไม่กล้าขอโทษทั้งที่รู้ว่าเราผิด ทำให้สังคมเสื่อมไม่เว้นแม้
สังคมไทย กรณีเช่นนี้พระไพศาล วิสาโล ได้แสดง ธรรมบรรยายว่า เป็นการ “กล้าทำชั่ว กลัวทำดี”
ซึ่งการดังกล่าวมีสาเหตุเกี่ยวกับจริยธรรมอย่างน้อย ๓ ประการ ได้แก่

๑.ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม

คำว่า “จริยธรรม” ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน จึงควรทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นโดยจะ
ขอนำเสนอ “จริยธรรม” ในความหมายง่ายๆ คือ ความประพฤติดีงามเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง สังคม
และประเทศชาติ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลัก
กฎหมายและจรรยาวิชาชีพ

ดังนั้น จริยธรรมจึงมิได้หมายความว่าเฉพาะการถือศีล กินเพล เข้าวัดฟังธรรม จำศีล
ภาวนา โดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรมยังมีความหมายรวมถึงความประพฤติ การ
กระทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง สมบูรณ์ ทำในสิ่งที่ควรทำ เว้นในสิ่งที่ควรเว้น ด้วยความฉลาด

รอบคอบ รู้เหตุผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล จริยธรรมจึงเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ จริยธรรมจึงมีความจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพและทุกสังคม

๒. ความกล้าหาญทางจริยธรรม

ความกล้าหาญทางจริยธรรมได้กล่าวไว้ในข้างต้นบ้างแล้วว่า เป็นความกล้าที่จะฟันกิเลส เพราะกิเลสเป็นปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับการทำดีหรือทำไม่ดีของคน กล่าวคือ

การทำดี เป็นการกระทำที่ทวนกระแสกิเลส ไม่ทำสิ่งต่างๆตามอำเภอใจ จะทำสิ่งใดคำนึงถึงความถูกต้อง ดีงามเป็นที่ตั้ง ไม่ยอมเป็นทาสของความอยากเป็น อยากได้

การทำไม่ดี เป็นการกระทำที่ตามกระแสกิเลส ทำสิ่งต่างๆตามอำเภอใจ จะทำสิ่งใดไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ดีงามเป็นที่ตั้ง ยอมเป็นทาสของความอยากเป็น อยากได้

เมื่อทราบเช่นนั้น ความหมายของ “ความกล้าหาญทางจริยธรรม” ในทางปฏิบัติน่าจะหมายถึง

“ความกล้าที่จะประพฤตินั้นและแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในทางที่ถูกต้องเหมาะสมด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลและความเข้มแข็งของจิตใจ ไม่ใช่บ่าบั้น”

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความกล้าหาญทางจริยธรรมเป็นเรื่องที่ทำได้ยากกว่า การทำความเข้าใจความหมายของจริยธรรม และทราบใดที่เรามุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนและชัยชนะโดยไม่สนใจว่าสิ่งนั้นถูกต้อง ดีงาม เหมาะสมหรือไม่ ความกล้าหาญทางจริยธรรมก็จะน้อยลงหรือเกิดขึ้นไม่ได้เลย

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ความกล้าหาญทางจริยธรรมน้อยลงหรือไม่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ ความเห็นแก่ตัวที่มากขึ้น เมื่อเห็นแก่ตัวมากขึ้นเราก็จะนึกถึงประโยชน์และชัยชนะของตนเอง เราจะทำทุกอย่างที่สมประโยชน์ของตัวเองไม่ใช่เพียงทรัพย์สินแต่รวมถึงความสำเร็จและชัยชนะ เมื่อเป็นเช่นนี้เราจึงไม่กล้าทบทวนคำสั่งหรือมติที่จะทำให้เสียหายแก่ราชการหรือเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการซึ่งบัญญัติเป็น (๔) ของมาตรา ๘๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

๓. การสร้างความกล้าหาญทางจริยธรรม

ใครก็ตามที่จะแสดงออกถึงความกล้าหาญทางจริยธรรมได้คนนั้นต้องมีความถูกต้องในตนเองเสียก่อน มิเช่นนั้นจะเอาความถูกต้องที่โหมมาแสดงให้คนอื่นยอมรับ ซึ่งความถูกต้องในที่นี้สามารถสร้างได้จาก ๒ ส่วน คือ

๑) การสร้างจากภายใน เป็นการสร้างโดยใช้หลักศาสนา ได้แก่ “hiri โอตตปปะ” ซึ่งเป็นคำสมาสระหว่าง “หิริ” และ “โอตตปปะ”

หิริ หมายถึง ความละอายต่อการทำบาป ละอายต่อการกระทำชั่วของตนเอง คนอื่นจะรู้เห็นหรือไม่ก็ตาม แต่ใจของเราู้เห็นตลอดเวลาทำให้ใจตนเองเศร้าหมอง

โอดตูปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อบาป ความเกรงกลัวต่อผลของการทำบาปการ
ทำชั่วของตนเอง

หิริโอดตูปะ จึงเป็นการเตือนคนให้มีสติยังคิด ไตร่ตรอง ก่อนกระทำการใดๆให้
วิเคราะห์ว่าสิ่งที่ตนจะกระทำหรือกำลังกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม หรือไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม
ไม่เหมาะสมหรือไม่ถ้าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสมก็ทำ แต่ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม ไม่เหมาะสม
ก็ให้นึกพะยอบที่จะทำเช่นนั้นและให้นึกเกรงกลัวผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน แล้วตัดสินใจไม่ทำ

นอกจากความถูกต้องแล้ว ต้องเป็นคนที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจ เห็นอะไรไม่ถูกต้อง
จะต้องมีความกล้าหาญในการแสดงออกโดยไม่หวั่นเกรง นั่นคือ ถูกก็ว่าถูก ผิดก็ว่าผิด และพูดไปตามความ
จริงจึงต้องมีความเข้มแข็งทางจิตใจด้วย เพื่อให้เกิดความกล้าที่จะฝืนกิเลสหรือทวนกระแสที่ไม่ถูกต้องของ
สังคม

๒) การสร้างจากภายนอก เป็นการสร้างโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่
ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม นั่นคือ
เรียนรู้ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย แต่ชัดเจนในรูปแบบของคนที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดี เพื่อจะได้ไม่ยอมเป็น
ทาสของความอยากเป็น ความอยากได้ อันเป็นกิเลส

บทส่งท้าย

หากชาวดินมีความเข้าใจและปฏิบัติได้เช่นนี้ เราก็จะเป็นคนกล้าหาญทางจริยธรรม ซึ่งจะเป็น
เครื่องหล่อเลี้ยงความสุขจากภายใน เป็นความสุขจากความภาคภูมิใจในการทำความดีทำสิ่งที่ถูกต้องได้
ช่วยเหลือผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เรามีกำลังใจที่จะยืนหยัดต่อสู้ต่อไป แต่ต้องไม่เกิดความหลงตัวเองว่า เราดี
คนอื่นเลว เพราะถ้าเมื่อใดเรามีความคิดแบบนี้จะเป็นอันตรายต่อความสำเร็จของความกล้าหาญทางจริยธรรม

ที่มา

www.vcharkarn.com , ความกล้าหาญทางจริยธรรมของคนในสังคมไทย, ถอดความจาก
ธรรมบรรยายของพระไพศาล วิสาโล โดยนายแพทย์ธิติวัดน์ ประชาธำรงพิวัฒน์